

УДК 241.633

Л.М. Погоріла
(ЖДУ імені Івана Франка)

ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ЧИ МОЖЛИВІСТЬ ПЛАНУВАННЯ РОДИНИ: ПОГЛЯД НА АБОРТИ З ТОЧКИ ЗОРУ РИМО-КАТОЛИЦЬКОГО ВІРОВЧЕННЯ

У статті порушується одна з принципових проблем римо-католицької біоетики – аборти. Категорично виступаючи проти штучного переривання вагітності, католицизм таким чином намагається стати на захист жіночого фізичного та духовного здоров'я.

Тема штучного переривання вагітності є такою ж давньою, як сама людська історія, однак ніколи вона не стояла так гостро, як стоїть сьогодні, ще ніколи людське життя не потребувало такого захисту, як потребує сьогодні. Тема абортів є актуальною у всіх сферах людського життя: у законодавстві та медицині, в освіті та релігійному житті. І саме релігійний погляд не дає суспільству закривати очі на дану проблему, а навпаки, діяльність церкви, світогляд якої для багатьох людей є авторитетним джерелом, стає перепорою для здійснення абортів.

Разом з тим в багатьох країнах аборти офіційно дозволені державою, але проводиться активна боротьба церковної сторони з їх масовою практикою. Певна складність ситуації полягає також в тому, що відстоюючи людське життя, церква в першу чергу повинна бачити союзника зі сторони держави, а не своєрідну офіційну "перепону".

Церква, а римо-католицька найактивніше, пояснює ситуацію абсолютної неможливості переривання вагітності винятковою цінністю людського життя, яке є даром Божим. Офіційний закон же оперує ситуацією свободи особистості, в тому числі випадками, коли аборт необхідний – коли виникає загроза життю матері чи небезпека народження неповноцінної чи невиліковно хворої дитини. В умовах кризової ситуації, яка охопила сучасну сім'ю питання штучного переривання вагітності займає позицію одного з найважливіших соціальних питань для римо-католицької церкви, що зумовлює його **актуальність** та необхідність швидкого вирішення.

Метою статті є детальний аналіз документів римо-католицької церкви, направлених проти практики абортів, який визнається справжнім злочином проти життя людини.

Святійший Отець Іван Павло II розглядав наслідки великих наукових відкриттів як дві сторони однієї медалі: за позитивними діями, направленими на збереження життя, стоїть повне маніпулювання тим же людським життям. "Культом смерті" назвав

© Погоріла Л.М., 2009

понтіфік світогляд сучасного суспільства, що все глибше занурюється у вузькозорість та матеріалістичність власних поглядів.

Причину масового посягання на життя людини (в першу чергу слід виділити вбивство шляхом абортів) потрібно шукати у всеохоплюючому релятивізмі. Про це говорить папа Бенедикт XVI: "Сьогодні певні проблеми, що постають перед нашою освітою, походять від присутності ідей релятивізму в суспільстві та культурі. Згідно з цими ідеями ніщо не може нас захистити, і ми є єдиними створіннями, полишеними на самих себе" [1:364]. Теперішній папа римський різко виступає проти клонування, абортів, гомосексуальних шлюбів, розлучень, а також проти фемінізму в його радикальному прояві.

Без упередження можна констатувати, що захищаючи право на життя, честь та гідність кожної людини, католицизм якнайгостріше поміж усіх інших віровчень відстоює людину у всіх сферах її буття, захищаючи таким чином в тому числі гідність жінки. В 1974 році Священною конгрегацією у справах віровчення було підготовлено Декларацію про скоєння абортів (Questio De Abortu), в якій вимагається шанобливе ставлення до людського життя, яке вже зароджується з моменту запліднення яйцеклітини. Негативізм до абортів час від часу спостерігався й у намісників Христа на землі протягом історії, а починаючи від папи римського Пія XI, кожний наступний понтіфік мав за обов'язок захищати право на життя кожної людини незалежно від віку. В енцикліці "Evangelium Vitae" Святійший Отець Іван Павло II певним чином торкається й проблеми абортів. Численні статті, погляди представників Церкви (перш за все папи римського), ряд інших документів говорять про чітко зорганізовану пропаганду проти штучного переривання вагітності. Мати Тереза Калькутська не переставала повторювати, що "на сьогодні головним правопорушником спокою у світі є аборт" [2:72].

В стародавньому світі відношення до абортів позначалося протилежністю поглядів. Суспільна мораль вседозволеності Давньої Греції та Риму межувала з певними заборонами, що стосувалося й абортів. Засуджував штучне переривання вагітності відомий грецький лікар Гіппократ: "Жодній жінці я не дам абортивного засобу" [3:89].

Для старозавітних євреїв питання позбавлення жінки зародку навіть не ставилось – Божа заповідь "Плодіться та розмножуйтесь" (Буття 1,28) та культ дітей були надто сильними моральними вказівниками. У біблійних книгах порушується багато проблем, проте приклади скоєння абортів тут відсутні. Зародження нового життя вважалося Божим даром і Божим благословенням. Навіть, якщо жінка завагітніла не будучи заміжною, то вона не піддавалась осуду, і її позашлюбна дитина виховувалась нарівні з іншими дітьми.

Християнство, поширюючись на язичницьких територіях, боролось й проти практики абортів та методів контрацепції, таким чином ще із початку свого розвитку захищало людське життя у всіх його проявах. Тертуліан зазначав: "Запобігання народженню є передбачуваным убивством. І немає різниці, чи хтось відбирає життя у вже народженого, чи в того, що має народитися. Бо той, хто буде людиною (з моменту народження), є вже нею (в лоні матері)" [4:143].

Впродовж історії ставлення до абортів було не однозначним: від вільної можливості вчинити аборт до його цілковитої заборони і навіть суворих покарань за його скоєння. Так, згідно з Кодексом іспанського короля Карла V до смертної кари засуджували не лише осіб, які виконували аборт, але й самих жінок [3:82]. До 1837 року в Англії за аборт, здійснений після того, як були відчутні рухи дитини, призначалося тюремне ув'язнення, бичування і навіть смертна кара [3:82]. Однак, часто в силу якихось факторів жінки позбавляли себе вагітності. В Середні віки скоєння чи не скоєння абортів напяму було пов'язане з проблемою наявності душі: вважати ембріон повноцінним живим створінням з душею чи тільки частиною нутрощів матері? Теорія, яка надавала опосередкований "дозвіл" на позбавлення зачатого життя полягала в тому, що душа вселялася в запліднений ембріон тільки через певний час після злиття чоловічої та жіночої клітин, внаслідок чого розрізняли "одушевлений" плід та "не одушевлений". Щодо цього Жан-Марі Обер в історичній примітці про аборт пише, що існувала ціла богословська традиція, яка сягає до св.Томи і яка відмовляється вважати будь-який аборт вбивством. Фактично, виходячи від томістичної ідеї, згідно з якою створення душі із сторони Бога передбачає певний ступінь приготування "матерії" в ембріоні, органічного сприйняття і біологічної будови, названої, "наявна причина". Ця традиція вважала, що аборт до певної стадії органічного розвитку, хоч і є важкою провиною, не містить в собі вагомості вбивства, оскільки при відсутності душі не йшлося ще про людську істоту [5:201].

Однак і ранньохристиянська традиція, і подальший розвиток віровчення засуджували аборти, як жорстокий спосіб посягання на людське життя – Божий дар. Часто в позбавленні від вагітності вбачався сумний наслідок перелюбу, що був вчинений жінкою, яка намагалася позбутися плоду своєї сороміцької поведінки. За часів раннього християнства аборти практикувалися переважно розпусними, а не заміжніми жінками, тому, що свідоме небажання мати дітей в подружньому зв'язку категорично не сприймалось церквою. Климентій Александрійський зазначав, що "хто не хоче мати потомства, тому взагалі не женитися, ніж через непомірковане пожадання насолоди стати дітовбивцею" [3:91].

Сувору мораль була пронесена через всю християнську історію, і наразі католицька спільнота створила найактивнішу кампанію для боротьби проти вбивства зачатого життя.

Римо-католицька церква притримується одностайної відповіді у питанні статусу людського ембріону – ембріон є особою. "Основою цього твердження, – пояснює церква, – є особливість та унікальність генетичної спадковості, автономія метаболічних процесів ембріона щодо материнських, а також той факт, що його внутрішній вектор спрямований на досягнення повноти свого розвитку" [3:41].

Захищаючи гідність людини, Церква, починаючи від вчення папи Івана XXIII та Другого Ватиканського Собору, визначає права кожної людини. Не дивно, що першим правом у енцикліці "Centesimus annus" папи Івана Павла II назване "право на життя, що включає право дитини на розвиток у лоні матері з моменту зачаття" [6:105].

Вагітність є надзвичайно важливим явищем у житті жінки, оскільки як з фізіологічної, так із психологічної точки зору відбуваються кардинальні зміни в організмі, у настроях, навіть у світосприйнятті. Аборт, чи думки про його планування, не кажучи вже про їх реальне втілення, є дуже страшною травмою, яка руйнує цілісність організму, призводить до затяжних депресивних настроїв, позбавляє жінку повноцінності її ества, принижує її. Категорично засуджуючи штучне переривання вагітності, вчення католицизму таким чином намагається захистити жінку від посягань на її честь та гідність.

Тема абарту є занадто складною, багатоаспектною проблемою. Перед Римо-католицькою церквою постає ряд делікатних питань: наприклад, вагітність жінки в наслідок зґвалтування чи реальної можливості народити дитину-інваліда (незалежно від того з фізичними чи психічними вадами), народження дитини від ВІЛ-інфікованої матері тощо. Який курс підтримує держава щодо політики абортів і чи часто погляди на цю багатопланову проблему співпадають у представників влади та церкви – ось далеко не повний перелік питань. Для прикладу можна навести польське законодавство, яке у 1993 році прийняло Акт "Про планування сім'ї, захист утробного плоду й умови для дозволу абортів". Зміст даного закону полягає в тому, що аборт вважається нелегальним, окрім трьох ситуацій (коли вагітність загрожує життю чи здоров'ю матері, коли плід серйозно ушкоджений і коли є причина вважати, що вагітність є наслідком насильства). Акт карає лікарів, що роблять аборт, а не жінок [1:366]. Діючи вже певний час, Акт, як вказують аналітики, серйозно вплинув на ситуацію у польському суспільстві: покращилось репродуктивне здоров'я жінок, утверджується позиція самосвідомості громадян, зміцнюється впевненість у соціальному захисті вагітних жінок.

Ситуація в Україні є вкрай драматичною, зважаючи на те, що законодавством дозволено штучно переривати вагітність (ст. 50 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" від 19.11.92 № 2802-12). Законом дозволено переривати вагітність до 12-ти тижневого строку, а за "соціальними та медичними показниками" від 12-ти до 28-ти тижнів вагітності. Римо-католицька церква називає свободу робити аборт – фальшивою свободою. Справжня свобода – це охорона життя, а не його знищення [7:81].

Враховуючи можливість певних драматичних випадків у житті людини, Римо-католицька церква намагається якомога гуманніше підходити до вирішення таких непростих задач. Намагаючись будь-якою ціною зберегти людське життя, церква не змушує, а пропонує дівчині/жінці, що зачала шляхом насильства, зберегти дитину, адже "не можна збільшувати жорстокість жорстокістю. Вона повинна знайти у собі сили, щоби перемогти зло добром через акт прийняття" [3:100]. Мати може або залишити немовля собі, або віддати в дитячий будинок – так виникає можливість, що дитина буде усиновленою, зазначає католицька сторона.

Ще складнішою постає проблема народження неповноцінної дитини. І в цьому випадку Церква категорично відкидає аборт, мотивуючи це тим, що будь-яка особистість у цьому світі має право на життя, й обурюється дієвістю законів розвинених країн, що "охороняють розумово відсталих та фізично недорозвинутих дітей, але водночас дозволяють аборти у 4-6-місячному термінах, які є носіями цих самих вад" [3:100]. Той факт, зазначають пастирі, що зародок має фізичні вади або спадкові хвороби, навіть важкі, не зменшує, а ще й збільшує кривду, завдану життю і людській гідності [7:82].

Питання вибору завжди здавалося складним, а надто коли приходится вибирати між життям матері чи збереженням життя дитині. З аналізу позиції католицької персоналістичної біоетики стає зрозумілим, що із зовсім невеликою різницею перевага надається життю зародка. Виключенням постають лише ситуації, коли аборт є вкрай небажаним, але терміново необхідним, наприклад, коли існують випадки вагітності у фаллопієвих трубах та ін.

Природа наділила жінку великим даром – даром давати нове життя, а тому цілком протиприродним є штучне втручання в процес формування нового життя.

Ми розглянули причини так званих "необхідних" абортів. Однак, сьогодні жінки масово роблять аборти, тому що вбачають у незапланованих дітях певний тягар, відповідальність, перепону для подальшого безпроблемного життя. Часто чоловіки змушують жінку перервати вагітність, і тим самим наносять їм непоправної травми: страх втратити коханого, який просто є самозакоханим егоїстом,

сковує жіночу волю. Жінка як потенційна мати, штучно позбувшись дитини, дуже важко виходить з психологічної прірви, а слід від скоєного залишається на все життя. Церква бачить свій обов'язок у тому, аби жінка, що вчинила аборт, могла "усвідомити моральне зло абарту та допомогти покаятися й отримати прощення в таїнстві покаяння" [2:74]. Перед нами як християнською спільнотою, зазначає Римо-католицька церква, лежить велика моральна відповідальність перед тими жінками, які ще не вчинили абарту, але які охоплені сумнівами – а саме, чи зберегти це нове, ні в чому невинне людське життя, чи знищити його. Церква повинна зробити все можливе для надання відповідної допомоги жінкам, які опинилися в кризовій ситуації, порадою, духовною підтримкою [2:74].

Одним із факторів, який впливає на свідомість жінки, а також чоловіка є помилкове твердження про те, що запліднений ембріон не є особистістю, а отже аборт не можна вважати справжнім вбивством. У Франції життя дитини починає захищатися державними законами через 10 тижнів після зачаття, в Данії – після 12 тижнів, в Швеції – після 20, у багатьох державах життя юридично захищається тільки після народження. Церква консолідується з генетикою, яка довела, що запліднена клітина, хоча й відразу не має схожості з людським тілом, але має в собі беззаперечну запрограмованість на майбутній розвиток. "Вже з першої миті закладено, якою буде ця жива істота: людиною, індивідуумом з усіма притаманними йому ознаками, які вже до кінця життя визначені", – зазначено в "Декларації про скоєння абарту" [4:146].

Та якщо мати не хоче захистити власну ненароджену дитину, то й офіційний закон не вбереже від практики абарту. Тривожним є факт так званих підпільних абартів, особливо це стосується країн, де офіційно аборти заборонені. Однак в Польщі, де аборти заборонені законодавством, нелегальних абартів робиться не так багато, бо "в кожному випадку забороненого діяння, знаходження тіл новонароджених дітей чи зародків, поліції наказано оперативно втручатися" [1:368].

Проблема штучного переривання вагітності вважається однією із складових демографічної кризи, що охопила Європу. Складається парадоксальна ситуація – чим вище рівень життя людини, тим менше вона хоче народжувати та виховувати дітей, а хоче жити безтурботним споживацьким життям.

Подружнє життя, коли людина піклується тільки про власне існування, а не віддає частину своєї любові, теплоти, ніжності дитині не має сенсу, воно приречене на постійне відчуття нереалізованості та неповноцінності. Звичайно, можна зрозуміти сучасну жінку, яка намагається крім ролі дружини й матері налаштувати кар'єрний

розвиток. Швидкий ритм життя, щохвилинна зайнятість, культ красивої та молодої жінки зазвичай не сприяють народженню й вихованню багатьох дітей. Жінка сьогодення вже не може сприймати себе тільки як "знаряддя" для народження дітей. Однак їй слід усвідомити, що аборт – це не той спосіб, коли жінка може чітко розпланувати власне життя. Аборт – це страшний вчинок, який деморалізує людину. Ніяк не можна виправдати штучне переривання вже зачатого життя. Відповідаючи за своє життя, жінка беззаперечно повинна нести відповідальність за майбутню дитину, як частину самої себе, адже в силу інстинкту самозбереження жінка не може погодитися на видалення в себе якогось органу чи частини тіла. З такої сторони можна розглядати й переривання вагітності, бо дитина, незважаючи на те чи є вона клітиною, ембріоном чи цілком сформованою істотою, запланованою чи ні є великим даром, дійсно цінуючи який, ніколи ніхто не посміє втратити.

Список використаної літератури:

1. Родина – спільнота любові: XXII Міжнародний Конгрес Родини.– К.: 2007. – 404 с.
2. Вісник Інституту родини і подружнього життя Українського Католицького Університету, №4, 2004. – 168 с.
3. Бойко І. Біоетика: Скрипти для студентів, вид. 2, виправлене. – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2008. – 178 с.
4. Вибрані документи католицької церкви про шлюб та сім'ю. Від Лева XIII до Бенедикта XVI – Львів: Колесо, 2008. – 657с.
5. Обер Ж.-М. Моральне богослов'я /Пер. з італ. – Львів: Стрім, 1997. – 293 с.
6. Компендіум соціальної доктрини церкви. – К.: Кайрос, 2008. – 549 с.
7. Божик В. Про що запитують люди священика. Пер. з англ. – Львів: Свічадо, 2007. – 96 с.

L.M. Pogorila. Pokuszenie na życie albo możliwość planowania rodziny i spojrzenie na aborcję z punktu widzenia rzymsko-katolickiej wiary.

W artykule poruszono jeden z ważnych problemów w religii rzymsko-katolickiej aborcję. Kategoryczna pozycja przeciwko sztucznemu przyrywaniu ciąży, religia katolicka w taki sposób, zajmuje pozycję obrony życia nienarodzonego, obronę zdrowia fizycznego i duchownego kobiety.

L.M.Pogorila. Encroachment on Life or Possibility of Family Planning: the Opinion on the Abortions from the Point of View of Rome-Catholic Doctrine.

The article touches on one of the principal problems of Rome-Catholic bioethics. Catholic opinion makes a speech against abortions, so it tries to protect woman's physical and spiritual health.